

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни**

**«ПСИХОЛОГІЯ»
(для бакалаврів)**

Київ – 2018

Підготовлено доктором наук в галузі психології, кандидатом психологічних наук, професором Туриніною О.Л.

Затверджено на засіданні кафедри психології
(протокол № 1 від 27.08.2018)

Затверджено науково-методичною комісією кафедри психології (протокол №1 від 7.09.2018)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту міжнародних відносин і соціальних наук.

Туриніна О.Л. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Психологія» (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2018. – 60 с.

Методичні рекомендації достатньо повно знайомлять студентів з структурою курсу, основами курсу «Психологія»..

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, характеристику основних видів навчальної, навчально-наукової, навчально-аналітичної і практичної самостійної роботи студентів, список літератури.

ПрАТ «ВНЗ «МАУП»

2018

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У базових документах про вищу освіту в Україні та Національній доктрині розвитку освіти закладено нові підходи до організації освіти у вищій школі, які передбачають, що вища школа у закладах України повинна реалізувати принцип особистісно орієнтованого навчання, що значно розширює можливості студента у виборі власної освітньої траєкторії. Вона повинна максимально забезпечити якість навчання, допомогти студентам зміцнити свою впевненість у виборі майбутньої професії, отримати знання, вміння та навички з потрібних їм навчальних дисциплін, набути ключових компетентностей, необхідних у подальшому житті. Перебудова усієї системи освіти, гуманізація навчально-виховного процесу, розширення сфери соціальної педагогіки вимагають серйозно вирішувати проблеми особистісно орієнтованого навчання, сприяти процесу соціалізації особистості.

Курс навчальної дисципліни "Психологія " передбачає теоретичний та практичний напрями.

У зв'язку із зазначеними трансформаціями **метою вивчення дисципліни** є ознайомлення студентів з основами психології та деяких розділів загальної та соціальної психології, забезпечення професійної компетентності практичних психологів у сфері психології управління.

Завдання курсу: формування у фахівців вмінь і навичок застосування засобів комунікації, ведення переговорів.

Навчальний процес, маючи таку мету і завдання, здійснюється у різних формах: навчальні заняття (лекції, семінари, самостійна робота), контрольні роботи, виконання рефератів, написання наукових робіт, практичні роботи.

Під час виконання студентами певних видів робіт, які потребують консультацій, організуються на кафедрі необхідні консультації.

У зв'язку із тим, що у вищих навчальних закладах змінюється система контролю знань студентів (у порівнянні із загальноосвітньою школою), окрема увага приділяється необхідному роз'ясненню студентам основ цього оцінювання та усвідомлення необхідності постійної аудиторної та позааудиторної роботи студентів з метою підвищення власного рейтингу.

Уведення модульної системи організації навчального процесу приводить до зростання обсягу самостійної роботи, що робить необхідним навчити студентів самостійно працювати з інформацією, критично її переробляти, тобто головною метою цих рекомендацій є навчити студентів самостійно працювати над обраним курсом.

Для ефективної самостійної роботи студент повинен навчитися:

- знаходити потрібну інформацію, тобто вміти працювати з фондами і каталогами бібліотеки, користуватися Інтернетом;
- вміти працювати з науковим текстом: володіти необхідним комплексом інтелектуальних умінь (виділяти головне, аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати, конкретизувати, шукати аналогії, доводити та спростовувати);
- критично оцінювати прочитане і робити власні висновки;
- творчо переробляти знайдену інформацію
- проводити дослідницьку і пошукову роботу;
- брати участь в дидактичних та ділових іграх;
- вміти проводити самоатестування та самоконтроль.

Всі види самостійної роботи студентів є однією з форм звітності і контролю за набуттям знань.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ПСИХОЛОГІЯ ”

№ п/п	Найменування модулів і тем
	Змістовний модуль I. Психологія особистості
Тема 1.	Особистість у діяльності.
Тема 2.	Індивідуально-типологічні особливості особистості.
Тема 3.	Психічні процеси та їх роль у розвитку особистості.
Тема 4.	Емоційно-вольова сфера особистості.
	Змістовний модуль II. Особистість у трудовому колективі.
Тема 5.	Виробничий колектив як соціальна група.
Тема 6.	Психологія спілкування в трудовому колективі
Тема 7.	Психологія конфлікту в організаціях.
	Змістовний модуль III. Психологія самоактуалізації професіонала.
Тема 8.	Психологічні проблеми самореалізації особистості професіонала.
Тема 9.	Психологія іміджу професіонала.
Тема 10.	Психологія способу життя професіонала.
	Всього годин: 90

ЗМІСТ
дисципліни **“ПСИХОЛОГІЯ ”**

АУДИТОРНА САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Мета аудиторної самостійної роботи — опрацювати базові і окремі проблемні питання курсу, а також перевірити засвоєння студентами матеріалу лекцій, підручників, посібників.

Підготовка студентів до аудиторних занять повинна сприяти:

- ефективному опрацюванню та засвоєнню студентами різних питань і проблем психології травмуючих ситуацій;
- поглибити здобуті знання;
- сформувати вміння і навички самостійної роботи з різними видами інформації;
- сформувати уміння використовувати та вдосконалювати набуті знання;
- навчити брати участь у ділових іграх, «круглих столах», вести дискусії, діалог;
- формувати соціальну, полікультурну, інформаційну, інтелектуальну, комунікативну компетентності;
- сформувати практичні навички роботи у даному напрямку.

Самостійна робота над матеріалом лекцій

Лекція як дуже розповсюджена форма організації навчального процесу існує у вищій школі вже давно. Продуктивно використовувати лекційну інформацію під час підготовки до семінарських, практичних занять, екзаменів студент зможе лише тоді, коли навчиться правильно слухати і записувати матеріал лекції.

Отже, студент, який слухає лекцію, повинен чітко уявити собі, яких результатів він повинен добитися, а саме:

- з'ясувати головну мету лекції;
- розділяти у конспекті лекції основні її частини;
- виділяти головне у закінчених блоках матеріалу;
- ефективно використовувати порівняння, застосовані чи запропоновані лектором;
- зробити правильний узагальнюючий висновок, обов'язково записати його та виділити іншим шрифтом (кольором);
- використовувати різні види шрифтів, кольорів у процесі конспектування;
- навчитися деяким постійним скороченням чи стенографічним позначкам, які будуть постійно використовуватися у конспекті;
- записувати основні опорні фрази, які допоможуть відтворення тексту;
- використовувати у записах наочність, короткі узагальнюючі схеми;
- чітко записати загальний висновок з прослуханого матеріалу;
- записати основні бібліографічні джерела, запропоновані лектором.

Форма звітності: рукописний конспект лекційних матеріалів.

Перевірка та оцінювання конспекту відбувається за такими параметрами:

- правильність виділення головного (визначення основних положень лекції);
- логічність викладу інформації в конспекті, а також розвиток кожної окремої думки;
- чи законспектовані основні визначення, "ключові" положення, правильність порядку їх викладу, чи присутня інформація, що деталізує основні положення;
- правильність застосування схем, цифр, фактологічних положень;
- наявність узагальнюючих висновків у конспекті;
- зрозумілість конспекту у цілому, застосування різних шрифтів, кольорів під час конспектування;
- наявність основних бібліографічних джерел, запропонованих лектором.

Семінарські заняття

Розробкою різних підходів до проблеми семінарських занять займався багато науковців. Значний вклад у розвиток проблеми вніс В.Є. Римаренко. Семінар раніше застосовувався лише у вищій школі, на сучасному етапі його з успіхом використовують і в середній школі. І у зв'язку з цим змінилися підходи до його застосування взагалі. У традиційній моделі викладання семінар розглядався як необхідна частина блоку «лекція-семінар», де він використовувався як жорстка перевірка знань, засвоєних студентами після прослуховування певного циклу лекцій. У моделі трансформованої вищої освіти семінар стає самостійною формою організації навчального процесу. Це пов'язано із самою специфікою соціального і гуманітарного знання, коли необхідне самостійне вивчення інформації, а потім її проблемне обговорення в аудиторії: застосування інтерактивних методів навчання робить цю форму теж інтерактивною, а значить – ефективною і цікавою.

Від студента вимагається:

- Самостійний пошук необхідних матеріалів;
- Підготовка за необхідності рефератів чи доповідей;
- Пошук цікавих фактів з теми, наочність;
- Підготовка презентацій з певної теми;
- Підготовка до дидактичних (ділових) ігор, дискусій, «круглих столів»;
- Робота в команді (групова підготовка до зазначених заходів);
- Підготовка виставки вивчених джерел інформації (за можливостями).

Крім розгляду найважливіших і складних питань курсу, семінар дає змогу перевірити глибину засвоєння студентами матеріалу лекцій, підручників, інших навчальних посібників, уміння працювати в команді, стан сформованості ключових компетентностей.

Починаючи підготовку до семінарського заняття, студенти повинні, насамперед, уважно ознайомитися з його планом та навчальною програмою, повторити конспект лекцій та визначити шляхи підготовки до даної теми. Якщо запланована групова робота (підготовка до ділової гри чи «круглого столу»), необхідно розподілити роботу між учасниками.

Необхідно також звернутися до конспектів лекцій і підручників, рекомендованої додаткової літератури. До найважливіших і складних питань теми пропонується складати конспекти відповідей. Плідному засвоєнню навчального матеріалу також сприяє конспектування додаткової літератури. Крім підготовки питань заняття, студенти повинні приділити окрему увагу визначенню основних категорій і понять.

Окрему увагу необхідно приділити підготовці за необхідності рефератів чи доповідей з певних питань; пошуку цікавих фактів з теми, наочності; створенню презентацій з певної теми.

Пам'ятка студенту

1. Завжди намагайся відшукати щось нове з будь-якого питання.
2. Користуйся найвеличнішим надбанням людства – книгою.
3. Ніколи не бійся спитати, якщо ти чогось не знаєш.
4. Завжди май план та короткий конспект своєї відповіді.
5. Шукай цікаві факти з питання, використовуй наочність.
6. Завжди май власну думку з обговорюваного питання.
7. Вчися правильно вести дискусію, доводячи свою думку та не ображаючи опонента.

Тема 1. Теоретичні засади психології.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

1. Розвиток психології в Україні.
2. Значення психологічних знань для діяльності працівників експертно-криміналістичних підрозділів.

Тема 2. Методологічні основи психології.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

1. Характеристика методу інтроспекції.
2. Метод аналізу продуктів діяльності.

Тема 3. Поняття особистості. Характеристика сучасних теорій особистості.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

1. Структура індивідуально-типологічних властивостей особистості (темпераменту).
2. Характеристика системно-діяльнісного підходу до поняття особистості.

Тема 4. Поняття діяльності. Загальна характеристика різновидів діяльності.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

1. Спілкування як форма активності людини.
2. Застосування знань про діяльність, її структуру у роботі фахівців експертно-криміналістичних підрозділів.

Тема 5. Загальна характеристика пізнавальної сфери особистості.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

1. Загальна структура психічних пізнавальних процесів (розробити схему).
2. Розвиток професійної уважності фахівців експертно-криміналістичних підрозділів.

Тема 6. Пізнавальні процеси особистості.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

1. Розвиток професійної пам'яті фахівців експертно-криміналістичних підрозділів.
2. Характеристика професійного мислення фахівців експертно-криміналістичних підрозділів.

Тема 7. Емоційна сфера особистості. Поняття емоцій та почуттів.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

1. Порівняльна характеристика емоцій та почуттів.
2. Характеристика психічного стану фрустрація.

Тема 8. Вольова регуляція поведінки особистості.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

1. Положення основних теорій, що пояснюють природу волі (реактивна, рефлексорна, мотиваційна, регуляційна, “вольового вибору”).
2. Порівняльна характеристика різновидів вольових актів.

12. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальна робота під керівництвом викладача передбачає підготовку навчально-наукової доповіді (обсягом 5-7 сторінок друкованого тексту) за однією з запропонованих нижче тем.

Тема 1. Теоретичні засади психології.

Індивідуальна робота – 4 год.

1. Розвиток психології античний період.
2. Психологічна думка Середньовіччя.
3. Експериментальний період розвитку психології.
4. Методологічна криза у розвитку психології.
5. Характеристика самосвідомості.
6. Формування «образу-Я».

Тема 2. Методологічні основи психології.

Індивідуальна робота – 4 год.

1. Характеристика природного експерименту.
2. Біографічний метод.
3. Метод психологічного тренінгу.
4. Валідність методів психологічного дослідження.
5. Загальна характеристика методів обробки даних психологічного дослідження.
6. Інтерпретаційні методи психологічного дослідження.

Тема 3. Поняття особистості. Характеристика сучасних теорій особистості.

Індивідуальна робота – 2 год.

1. Самооцінка і рівень домагань.
2. Соціальна роль та соціальний статус, їх значення для становлення особистості.
3. Ціннісно-орієнтаційна сфера особистості.

Тема 4. Поняття діяльності. Загальна характеристика різновидів діяльності.

Індивідуальна робота – 2 год.

1. Роль темпераменту в процесі діяльності особистості.
2. Психологічна характеристика навчальної діяльності.
3. Психологічна характеристика праці.

Тема 5. Загальна характеристика пізнавальної сфери особистості.

Індивідуальна робота – 2 год.

1. Поняття штучного інтелекту: проблема створення і функціонування.
2. Поняття “інсайт”, особливості його виникнення та вияву.

3. Психологічні особливості сприймання «ефекту 25-го кадру».

Тема 6. Пізнавальні процеси особистості.

Індивідуальна робота – 2 год.

1. Розвиток професійної пам'яті фахівців експертно-криміналістичних підрозділів.
2. Мрія, як форма уяви.
3. Стимулювання розвитку мислення за допомогою техніки “брейнстормінга”.

Тема 7. Емоційна сфера особистості. Поняття емоцій та почуттів.

Індивідуальна робота – 2 год.

1. Психологічні теорії емоцій, їх фізіологічна основа Порівняльна характеристика емоцій та почуттів.
2. Конфліктні емоційні стани, їх психологічна та юридична характеристика.
3. Методи впливу на емоційну сферу особистості.

Тема 8. Вольова регуляція поведінки особистості.

Індивідуальна робота – 2 год.

1. Професійно значущі вольові якості особистості працівників експертно-криміналістичних підрозділів, умови їх формування, розвитку та особливості проявів.
2. Розвиток вольових якостей працівників експертно-криміналістичних підрозділів.

Підготовка доповідей до семінарських занять

Доповіді студент може готувати як самостійно, так у групі, у вигляді презентації, яку студенти по черзі озвучуватимуть. Підготовка до семінарського заняття може відбуватися і у формі виконання та презентації проектної роботи, у якій задіяна певна група студентів.

Пам'ятка студенту

Що потрібно для ефективної підготовки виступу з певною темою?

1. Формулювання мети та завдань виступу.
2. Окреслення основних питань з теми.
3. Пошук необхідної інформації з теми.
4. Критичне осмислення інформації та її подача у певному вигляді.
5. Підготовка наочності з теми (у вигляді схем, малюнків чи презентації).
6. Підбір цікавих конкретних фактів чи супроводу у контексті доповіді.
7. Обґрунтування висновків.
8. Чітке визначення часових меж виступу.

Головне – правильно почати доповідь, чітко сформулювавши актуальність даного питання, окреслити причину та мету виступу, довести доцільність обговорення даного питання. На цьому етапі доповідач має привернути й утримувати увагу аудиторії. Для цього

необхідно висловлюватися чітко, логічно, дотримуватися принципів науковості, систематичності, доступності.

2. *Окреслення основних питань з теми.*

Основна частина доповіді повинна починатися з окреслення головних питань, їх короткої характеристики. Пошук необхідної інформації з теми.

3. *Критичне осмислення інформації та її подача у певному вигляді.*

Студент повинен чітко окреслити коло пошуку, бажано використовувати різні типи джерел інформації:

- Бібліотечний фонд;
- Бібліографія (каталоги, картотеки бібліотек);
- Довідкова література (словники, довідники, енциклопедії);
- Робота у мережі Інтернет.

Студентом вивчаються відповідні джерела, викладається суть проблеми, наводяться докази, пояснення, міркування. Студенти повинні вміти давати визначення основним категоріям і поняттям до визначеної семінарської теми. Слід пояснювати кожен аспект проблеми, підібрати переконливі цифри, факти, цитати. Потрібно обов'язково критично ставитися до отриманої інформації, оцінюючи її сучасність, партійність (деякі джерела мають наукове значення, але несуть ідеологічне навантаження часів минулої епохи). Необхідно виробити власне ставлення до проблеми.

4. *Підготовка наочності з теми (у вигляді схем, малюнків чи презентації).*

Студенту слід пам'ятати, що доповідь без використання наочного показу буде сухою і нецікавою. Слід продумати, яким чином наочність буде демонструватись (у контексті доповіді чи слугуватиме фоном протягом доповіді; наочний показ може стати провідною ниткою доповіді – презентація).

5. *Підбір цікавих конкретних фактів чи супроводу у контексті доповіді.*

Факти повинні бути присутніми, але не перевантажувати доповідь, не відволікати від суті.

6. *Обґрунтування висновків.*

Висновки у кінці доповіді обов'язкові.

Вимоги до їх формулювання:

1. Висновки мають бути лаконічними.
2. Вони повинні містити коротко актуальність, мету, завдання.
3. Повинні відображати усі основні етапи доповіді.
4. Потрібно дати основні визначення (коротко).
5. Окреслити стан дослідженості даної проблеми у науці.
6. Містити короткий висновок про те, чи розкрита тема і перспективи її дослідження.

Отже, семінарські заняття у різних формах не тільки допомагають кращому засвоєнню матеріалу лекцій, а й вчать науковому викладу матеріалу, самостійній підготовці до обговорення проблем, формують комунікативні, організаційні, інтелектуальні, інформаційні компетентності, дають підготовку до майбутньої роботи над науковою темою.

Практичне заняття

Для самостійної роботи

Практичне заняття — це така форма навчання, за якої окремі теоретичні положення курсу відпрацьовуються практично, у студента формуються вміння і навички їх практичного застосування шляхом виконання відповідних завдань.

Практичні заняття проводяться після прослуховування і опрацювання лекцій та закріплення знань на семінарських заняттях.

При плануванні практичного заняття необхідно мати на увазі ряд дидактичних умов, при дотриманні яких воно може бути ефективним:

- наявність у студентів певного запасу знань і прийомів розумової діяльності;
- адекватність проблемних завдань змісту, логіці навчального матеріалу і можливостям учнів;
- уміле об'єднання інформаційно-репродуктивного і проблемного шляху засвоєння знань, реалізація різних методів і прийомів, міжпредметних зв'язків;
- гнучке застосування різних організаційних форм роботи: колективної, групової і індивідуальної.

Практична робота може проводитися у різних формах, у тому числі – тестування, моделювання, а також ділової гри, під час якої обговорюється якась проблема та розподіляються певні ролі.

Тема 3. Поняття особистості. Характеристика сучасних теорій особистості.

Практичне заняття - 2 год

На практичному занятті відбувається поглиблення й закріплення отриманих на лекції та семінарському занятті знань щодо особистості, її головних ознак та структурних елементів.

План роботи на занятті:

1. Поступовий розгляд попередньо визначених питань у вигляді виступів, обговорення рефератів, відповідей, доповнень до них.
2. Робота з методиками.

Питання для обговорення:

1. Характеристика методів проективної та візуальної психодіагностики особистості.
2. Типи темпераменту.
3. Характеристика акцентуацій характеру.

Теми реферативних повідомлень:

1. Методи проективної та візуальної психодіагностики особистості.
2. Історія розвитку вчення про темперамент.
3. Характеристика акцентуацій особистості.

Робота з методиками:

1. Виявлення характерних особливостей особистості – психогеометричний тест С.Деллінгер.
2. Діагностика темпераменту - опитувальник ЕРІ Айзенка.
3. Дослідження акцентуацій характеру – опитувальник К.Леонгарда.

Тема 4. Поняття діяльності. Загальна характеристика різновидів діяльності.

Практичне заняття-2 год

На практичному занятті відбувається поглиблення й закріплення отриманих на лекції знань щодо поняття діяльності її різновидів та психологічної структури, курсант повинен вміти творчо застосовувати отримані знання при вирішенні практичних завдань.

План роботи на занятті:

1. Поступовий розгляд попередньо визначених питань у вигляді виступів, обговорення рефератів, відповідей, доповнень до них.
2. Робота з методиками.

Питання для обговорення:

1. Поняття про спрямованість і мотивацію особистості.
2. Соціально-психологічні установки особистості.

Теми реферативних повідомлень:

1. Характеристика ціннісно-орієнтаційної сфери особистості.
2. Поняття мотивації особистості.
3. Соціально-психологічні установки особистості.

Робота з методиками:

1. Дослідження ціннісно-орієнтаційної сфери особистості - Методика Ціннісні орієнтації (М. Рокіча).
2. Дослідження мотивації досягнення успіху - опитувальник Т. Елерса.
3. Дослідження соціально-психологічних установок особистості - Методика діагностики соціально-психологічних установок особистості в мотиваційній та потребовій сферах О.Ф. Потьомкіної.

Тема 5. Загальна характеристика пізнавальної сфери особистості.

Практичне заняття-2 год

На практичному занятті відбувається поглиблення й закріплення отриманих на лекції та семінарському занятті знань щодо природи та фізіологічних основ пізнавальних процесів, курсант повинен вміти пояснити місце і роль психічних пізнавальних процесів у психічній діяльності особистості.

План роботи на занятті:

1. Поступовий розгляд попередньо визначених питань у вигляді виступів, обговорення рефератів, відповідей, доповнень до них.
2. Робота з методиками.

Питання для обговорення:

1. Викривлення сприймання.
2. Індивідуальні особливості розвитку уваги.

Теми реферативних повідомлень:

1. Ілюзії сприймання, галюцинації та їх причини.
2. Фізіологічні основи уваги.
3. Спостереження та спостережливість як форми уваги.

Робота з методиками:

1. Ознайомлення з прикладами ілюзій зорового сприйняття (“ілюзії Поггендорфа” (перетину), “ілюзія Данута” (залізничного полотна), “ілюзія Мюллера-Лайера” (стріли) та ін.).
2. Дослідження вибіркової уваги – Тест Мюнстерберга.
3. Визначення стійкості уваги та динаміки працездатності – Методика «Таблиці Шульте».
4. Дослідження ступеня концентрації й стійкості уваги – Коректурна проба (Тест Бурдона).

Тема 6. Пізнавальні процеси особистості.

Практичне заняття-2 год

На практичному занятті відбувається поглиблення й закріплення отриманих на лекції та семінарському занятті знань щодо природи та фізіологічних основ пізнавальних процесів, курсант повинен вміти пояснити місце і роль психічних пізнавальних процесів у психічній діяльності особистості.

План роботи на занятті:

1. Поступовий розгляд попередньо визначених питань у вигляді виступів, обговорення рефератів, відповідей, доповнень до них.
2. Робота з методиками.

Питання для обговорення:

1. Психологічні закономірності пам'яті.
2. Форми мислення як продукти мисленнєвого процесу.

Теми реферативних повідомлень:

1. Прийоми розвитку пам'яті.
2. Особливості професійного мислення юриста.

Робота з методиками:

1. Ознайомлення з прикладами ілюзій зорового сприйняття (“ілюзії Визначення інтегрального показника загальних здібностей – Короткий Орієнтовний Тест (Тест КОТ).
2. Визначення об'єму короткочасної зорової пам'яті – Методика визначення короткочасної пам'яті.
3. Визначення логічних зв'язків між поняттями – методика “Прості аналогії”, “Складні аналогії”.
4. Дослідження здатності до узагальнення й абстрагування, вміння виділяти суттєві ознаки – методика “Виключення зайвого”, “Виділення істотних ознак”.

Тема 7. Емоційна сфера особистості. Поняття емоцій та почуттів.

Практичне заняття-2 год

На практичному занятті відбувається поглиблення й закріплення отриманих на лекції та семінарському занятті знань щодо емоційної сфери особистості, відмінностей між емоціями та почуттями.

План роботи на занятті:

1. Поступовий розгляд попередньо визначених питань у вигляді виступів, обговорення рефератів, відповідей, доповнень до них.
2. Робота з методиками.

Питання для обговорення:

1. Характеристика емоційної сфери особистості.
2. Основні емоційні стани.

Теми реферативних повідомлень:

1. Роль емоцій та почуттів у професійній діяльності юриста.
2. Поняття про стрес.
3. Поняття про емоційне вигорання

Робота з методиками:

1. Дослідження емпатії – Методика діагностики рівня емпатичних здібностей Бойко В.В.
2. Дослідження агресії – Методика діагностики показників та форм агресії А.Басса і А.Дарки.
3. Оцінка рівня нервово-психічної стійкості – Методика "Прогноз".
4. Дослідження тривожності особистості – Оцінка рівня тривожності (за Спілбергером).
5. Визначення рівня емоційного вигорання – Методика діагностики рівня емоційного вигорання В.В. Бойко.

Тема 8. Вольова регуляція поведінки особистості.

Практичне заняття-2 год

На практичному занятті відбувається поглиблення й закріплення отриманих на лекції та семінарському занятті знань вольової сфери особистості, відмінностей між цілеспрямованою та вольовою дією, розвиток умінь визначення та формування вольових якостей, важливих для здійснення професійної діяльності.

План роботи на занятті:

1. Поступовий розгляд попередньо визначених питань у вигляді виступів, обговорення рефератів, відповідей, доповнень до них.
2. Робота з методиками.

Питання для обговорення:

1. Поняття про волю. Функції волі.
2. Вчення Дж. Ротера про локалізацію контролю вольового зусилля.
3. Психологічні аспекти цілепокладання.

Теми реферативних повідомлень:

1. Поняття про локус контроль.
2. Ефективна постановка цілей.
3. Значення та місце вольових дій в діяльності юристів.

Робота з методиками:

1. Визначення рівня розвитку вольової саморегуляції – Тест-опитувальник А.В. Зверькова та Є.В. Ейдмана «Дослідження вольової саморегуляції».
2. Визначення локалізації контролю вольового зусилля – Методика Рівень суб'єктивного контролю» (РСК) Є.Ф. Бажина, Є.А. Голинкіної, Л.М. Еткинда.
3. Аналіз 12 ступеневої системи постановки цілей Брайана Трейсі.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Вимоги до організації самостійної роботи курсантів та структура навчальних завдань визначаються робочими навчальними програмами дисципліни.

Основними завданнями самостійної роботи курсантів є підготовка і виконання поточних навчальних практичних завдань, а також самостійне вивчення окремих розділів дисципліни під керівництвом викладача.

Тема 1. Теоретичні засади психології.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

- 1.Розвиток психології в Україні.
- 2.Значення психологічних знань для діяльності працівників експертно-криміналістичних підрозділів.

Тема 2. Методологічні основи психології.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

- 1.Характеристика методу інтроспекції.
- 2.Метод аналізу продуктів діяльності.

Тема 3. Поняття особистості. Характеристика сучасних теорій особистості.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

- 1.Структура індивідуально-типологічних властивостей особистості (темпераменту).
- 2.Характеристика системно-діяльнісного підходу до поняття особистості.

Тема 4. Поняття діяльності. Загальна характеристика різновидів діяльності.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

- 1.Спілкування як форма активності людини.
- 2.Застосування знань про діяльність, її структуру у роботі фахівців експертно-криміналістичних підрозділів.

Тема 5. Загальна характеристика пізнавальної сфери особистості.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

- 1.Загальна структура психічних пізнавальних процесів (розробити схему).
- 2.Розвиток професійної уважності фахівців експертно-криміналістичних підрозділів.

Тема 6. Пізнавальні процеси особистості.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

- 1.Розвиток професійної пам'яті фахівців експертно-криміналістичних підрозділів.
- 2.Характеристика професійного мислення фахівців експертно-криміналістичних підрозділів.

Тема 7. Емоційна сфера особистості. Поняття емоцій та почуттів.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

1. Порівняльна характеристика емоцій та почуттів.
2. Характеристика психічного стану фрустрація.

Тема 8. Вольова регуляція поведінки особистості.

Самостійна робота – 2 год.

Питання для самостійної підготовки

1. Положення основних теорій, що пояснюють природу волі (реактивна, рефлексорна, мотиваційна, регуляційна, “вольового вибору”).
2. Порівняльна характеристика різновидів вольових актів.

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальна робота під керівництвом викладача передбачає підготовку навчально-наукової доповіді (обсягом 5-7 сторінок друкованого тексту) за однією з запропонованих нижче тем.

Тема 1. Теоретичні засади психології.

Індивідуальна робота – 4 год.

1. Розвиток психології античний період.
2. Психологічна думка Середньовіччя.
3. Експериментальний період розвитку психології.
4. Методологічна криза у розвитку психології.
5. Характеристика самосвідомості.
6. Формування «образу-Я».

Тема 2. Методологічні основи психології.

Індивідуальна робота – 4 год.

1. Характеристика природного експерименту.
2. Біографічний метод.
3. Метод психологічного тренінгу.
4. Валідність методів психологічного дослідження.
5. Загальна характеристика методів обробки даних психологічного дослідження.
6. Інтерпретаційні методи психологічного дослідження.

Тема 3. Поняття особистості. Характеристика сучасних теорій особистості.

Індивідуальна робота – 2 год.

1. Самооцінка і рівень домагань.
2. Соціальна роль та соціальний статус, їх значення для становлення особистості.
3. Ціннісно-орієнтаційна сфера особистості.

Тема 4. Поняття діяльності. Загальна характеристика різновидів діяльності.

Індивідуальна робота – 2 год.

1. Роль темпераменту в процесі діяльності особистості.

2. Психологічна характеристика навчальної діяльності.
3. Психологічна характеристика праці.

Тема 5. Загальна характеристика пізнавальної сфери особистості.

Індивідуальна робота – 2 год.

1. Поняття штучного інтелекту: проблема створення і функціонування.
2. Поняття “інсайт”, особливості його виникнення та вияву.
3. Психологічні особливості сприймання «ефекту 25-го кадру».

Тема 6. Пізнавальні процеси особистості.

Індивідуальна робота – 2 год.

1. Розвиток професійної пам’яті фахівців експертно-криміналістичних підрозділів.
2. Мрія, як форма уяви.
3. Стимулювання розвитку мислення за допомогою техніки “брейнстормінга”.

Тема 7. Емоційна сфера особистості. Поняття емоцій та почуттів.

Індивідуальна робота – 2 год.

1. Психологічні теорії емоцій, їх фізіологічна основа. Порівняльна характеристика емоцій та почуттів.
2. Конфліктні емоційні стани, їх психологічна та юридична характеристика.
3. Методи впливу на емоційну сферу особистості.

Тема 8. Вольова регуляція поведінки особистості.

Індивідуальна робота – 2 год.

1. Професійно значущі вольові якості особистості працівників експертно-криміналістичних підрозділів, умови їх формування, розвитку та особливості проявів.
2. Розвиток вольових якостей працівників експертно-криміналістичних підрозділів.

ПОЗААУДИТОРНА САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Позааудиторна самостійна робота студентів сприяє формуванню у студентів різних компетентностей: інформаційної, інтелектуальної, комунікативної, соціальної, полікультурної тощо. Це обов’язкова форма роботи студентів, яка формує самостійність, збільшує творчі можливості студентів, дає змогу розвивати креативність мислення, творчі здібності. Ця форма роботи оцінюється з урахуванням різних критеріїв, у тому числі – самостійність пошуку; креативність; критичність; творчі надбання.

Контрольні роботи

Контрольна робота (виконується відповідно до програми курсу). Її мета — закріплення отриманих умінь та навичок у результаті опрацювання лекційних матеріалів, а також здобутих під час роботи на семінарських та практичних заняттях. Обсяг контрольної роботи становить приблизно 10-20 сторінок. У ній розкриваються питання з основних розділів курсу, наведених у методичних вказівках.

Контрольна робота виконується на підшитих листах формату А4 (210x297 мм). На титульному листі наводиться її назва, дисципліна, курс, шифр групи, повністю прізвище, ім’я і по батькові. На другій сторінці вказується тема завдання, вона розбивається на окремі пункти.

У кожному пункті, який розкривається у тексті контрольної роботи повинен бути відображений основний зміст заданого питання, матеріал викладається стисло, лаконічно.

Багато застосовувати наочність (схеми, графіки). У кінці обов'язковий висновок, список використаної літератури; оформлений відповідно до додатку 3, ставиться дата і особистий підпис виконавця. Для позначок рецензента залишаються поля.

Здають контрольну роботу за модулем, кожна з них орієнтована на певний рівень знань.

Критерії, за якими роботу не буде зараховано:

- коли у роботі немає 60% правильних відповідей;
- робота здана несвоєчасно;
- робота виконана неакуратно.

Незарахована контрольна робота повертається студенту на доопрацювання, він повинен врахувати зауваження викладача і здати обидва варіанти робіт у визначений термін.

Реферат як форма організації самостійної роботи студента

Реферат – це одна з форм організації навчально-дослідницької діяльності студента. Його призначення - розвиток пізнавальної самостійності студента, умінь самому набувати, поглиблювати, творчо переробляти і осмислювати професійно значущі знання. Крім того, це ще і *форми контролю* рівня професійної підготовки студентів, і тому дані роботи виконуються з дотриманням єдиних вимог і правил. Вони виконуються у *позанавчальний час* і в терміни, встановлені викладачем. На написання реферату відводиться не менше місяця, починаючи із дня вибору і затвердження теми.

Об'єм виконуваної роботи визначається числом сторінок машинописного тексту. Вони вважаються починаючи з титульного листа. Нормативні об'єми: реферат - не менше 8-10 сторінок.

Реферування використовується при підготовці до практичних і семінарських занять, до заліків і іспитів, а також у вигляді контрольної роботи студента, який з яких-небудь причин відстає в освоєнні учбової дисципліни.

Реферати створюються в єдиному екземплярі і після перевірки підлягають поверненню виконавцю.

Навчання у вузі організовується за допомогою аудиторних занять (лекцій, семінарських і практичних, заліків і іспитів), практики, а також самостійної роботи студентів, що виконують реферативні роботи. Вони є навчально-дослідницькими формами, заснованими на індивідуальній самостійній і особистісно орієнтованій діяльності студентів.

Реферат - це письмова робота, де стисло викладено дослідження якої-небудь проблеми на основі вивчення і переробки теоретичного або емпіричного матеріалу.

Реферування призначене для освоєння прийомів, методів і засобів роботи з джерелами пізнання конкретної учбової дисципліни. У рефераті не переказується зміст джерел, що вивчаються, а здійснюється їх аналіз, узагальнення, переструктурування, систематизація тощо.

Реферативна робота може виконуватися як на матеріалі теорії, так і на основі вивчення досвіду практичної діяльності. Іноді для її написання буває досить вивчити і глибоко проаналізувати одне теоретичне джерело або описати досвід успішного застосування якого-небудь методу навчання конкретним вчителем.

В цілому, послідовне і якісне виконання реферату як форми навчально-дослідницької діяльності студента забезпечить формування методологічної, психологічної, педагогічної, організаційної і дослідницької культури як основи *професійної компетентності*.

Структура реферату

- вступ
- основна частина
- висновок
- список літератури
- додатки

КОНТРОЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Ефективність виконання студентами завдань із самостійної роботи контролюється:

- під час лекцій — контроль знань та вмінь, засвоєних у розрізі інших курсів;
- під час проведення практичних і семінарських занять — перевірка рівня підготовленості до виконання конкретної роботи здійснюється з метою оцінювання результатів навчання на певному освітньому (кваліфікаційному) рівні або на окремих його завершених етапах.

Оцінка рефератів та контрольних робіт здійснюється за системою оцінювання, введеною у даному навчальному закладі.

Реферати захищаються студентом у формі публічного виступу і презентації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Аверьянов Л.Я. Хрестоматия по психологии. - М: Самиздат. - 2009. – 289с.
2. Адлер А. Понять природу человека. – СПб.: Гуманитарное агенство „Академический проект”, Вып.3., 2011. -256с.
3. Андреева Г.М. Социальная психология. Учебник для высших учебных заведений. – М.: Аспект Пресс, Вып.3., 2010.- 376с.
4. Берн Э. Лидер и группа. О структуре и динамике организаций и групп. М: Эксмо-Пресс, 2009. -276с.
5. Баданина, Л. П. Психология познавательных процессов [Текст] : учеб. пособие / Л. П. Баданина. – М. : Флинта ; МПСИ, 2008. – 240 с.
6. Вітлінський В.В., Наконечний С.І. Ризик у менеджменті. – К.: Борисфен, 1996. – 336с.
7. Власова Н. ... И проснешься боссом. Справочник по психологии управления. 4.1, 2,3. - Новосибирск: "Экор", 1994.
8. Воронцов Д.В. Гендерная психология общения. - Ростов н/Д: Изд-во ЮФУ, 2008. – 295с.
9. Гаєвський Б.А. Основи науки управління: Навчал.посібник.- К: МАУП, 1997. -110с.
10. Годфруа Ж. Что такое психология: В 2-х тт.: Пер. с фр. - М.: Мир, Вып.3. 2015.-376с.
11. Гладуэлл М. Озарение: сила мгновенных решений. – Изд-во: Альпина Бизнес Букс, 2010. – 254с.

12. Гришина Н.В. Я и другие: общение в трудовом коллективе. - Л.: Лениздат, 1990. - 174с.
13. Дэна Д. Преодоление разногласий, как улучшить взаимоотношения на работе и дома: Пер. с англ. - СПб.: АОЗТ "Институт личности", 1994. -138с.
14. Еникеев М. И. Общая и социальная психология. - Изд-во: Проспект., 2010. –. 448с.
15. Зигерт В., Ланг Л. Руководить без конфликтов: Пер. с нем - М :Экономика, 1991. - 320 с.
16. Как добиться успеха: Практические советы деловым людям. / Под ред В.Е.Хруцкого. - М., 1991.
17. Карнеги Д. Как завоевывать друзей и оказывать влияние на людей. Как вырабатывать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично. Как перестать беспокоиться и начать жить: Пер. с англ. - К.. 1989.
18. Классическая социальная психология. Учеб. пособие для студентов вузов / под ред. Е. И. Рогова. – Ростов-н/Д. : ИЦ «МарТ», 2008. – 416 с.
19. Коломінський Н.Л. Психологія педагогічного менеджменту. - К., 1996. - 176 с.
20. Коломинский Н.Л. Диагностика в работе профессионала персонала: психометрический тест// Персонал. -1999. -№ 3. – С.74-79.
21. Корнелиус Х., Фэйр Ш. Выиграть может каждый. Как разрешать конфликты: Пер. с англ. - М.: АО "Стрингер". 1992. - 116с.
22. Кричевский Р.Л. Если Вы — руководитель. Элементы психологии менеджмента в повседневной работе. - М.: Дело. 1993 -352 с
23. Кричевский Р.Л., Дубовская Е.М. Психология малой группы - М • Изд-во МГУ, 1991. - 207 с.
24. Кузнецов И. Н. 1000 способов расположить к себе собеседника Как вести переговоры. Как выступать публично. Как побеждать в спорах. Как убеждать оппонентов / авт.-сост. И. Н. Кузнецов. – Минск : Харвест, 2009. – 496 с.
25. Ладанов И.Д. Практический менеджмент: Психотехника управления и самотренировки. – М., 1995. – 492с.
26. Левицкий В.Н. Психология управления персоналом. Методические рекомендации. - К.: МАУП, 1997.
27. Лозниця В.С. Психологія менеджменту: Навч.посібник.- К., 1997. – 245 с.
28. Майерс, Д. Социальная психология. – 7-е изд. – СПб. : Питер, 2010. – 794 с. : ил..
29. Маклаков, А. Г. Общая психология [Текст] : учеб. для вузов / А. Г. Маклаков. – СПб. : Питер, 2009. – 583 с.
30. Малхазов О.Р. Психологія праці. Навчальний посібник.- К: ЦУЛ, 2010. -168с.
31. Методы и приемы деятельности профессионала и бизнесмена - К 1994 -397 с.
32. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений. - К/ Лыбидь 1990. - 192с.
33. Обозов Н.Н., Щекин Г.В. Психология работы с людьми- советы руководителю. - К.: МАУП, 1996. - 136 с.
34. Основы психологических знаний: Уч. пособие. / Авт -сост Г В Щекин 2-е изд. - К.: МАУП, 1996. - 112 с.
35. Панасюк А.Ю. Управленческое общение. - М.: Экономика, 1990.
36. Палеха Ю.И. Организация современной деловой коммуникации - К МАУП, 1996. - 254с.
37. Пальм Г.А. Загальна психологія. Навчальний посібник. – К:ЦУЛ., 2009. – 289с.
38. Поройков С. Ю. Архетипические психологические типы / Поройков С.Ю. - М. : ИНФРА-М, 2011. - 597 с.
39. Практическая психология для профессионалов / Отв. ред. Тутушкина М.И. - М.: "Филинь", 1996. - 368 с.

40. Психология личности. Тесты, опросники, методики / Сост. Н.В.Киршева, Н.В.Рябинова. - М.: Геликон, 1995. - 220 с.
41. Психология. Учеб. для гуманитар. вузов / под ред. В. Н. Дружинина. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2009. – 656 с.
42. Рубинштейн, С. Л. Основы общей психологии [Текст] / С. Л. Рубинштейн. – СПб. : Питер, 2009. – 713 с.
43. Рыбалко Е. Ф. Избранные труды по психологии: дифференциально-психологические проблемы развития человека / Рыбалко Е.Ф.; Головей Л.А. (ред.). - СПб. : С.-Петербург. гос. ун-т, 2010. - 344 с.
44. Столяренко Л. Д.. Психология и педагогика : учебное пособие / Столяренко Л.Д., Столяренко В. Е.. - 4-е изд., перераб. и доп. - М. : Юрайт, 2011.- 398с.
45. Селье Г. Стресс без дистресса: Пер. с англ. - Рига: "Виeда", 1992. - 109 с.
46. Страук Б. Тайны мозга взрослого человека : удивительные таланты и способности человека, который достиг середины жизни / Страук Барбара; Стороженко Д. (пер. с англ.). - М. : Карьера Пресс, 2011. - 271 с.
47. Социальная психология в схемах и комментариях: Учебное пособие/ В.Кысько.- СПб.: Питер, 2003. – 286 с.
48. Тайны твоего мозга [Текст] / сост. А. С. Бернацкий. – М. : Зебра Е, 2009. – 576 с.
49. Фопель К. Барьеры, блокады и кризисы в групповой работе: сборник упражнений. – Изд-во: "Генезис", 2011. -235с.
50. Фрейд З. Психология масс и анализ человеческого "Я". - М: АСТ, Астрель, 2015. – 434.
51. Янчук В.А. Методология и методы научного исследования в психологии и социальных науках. Минск: Академия последипломного образования. – 2011, -367с.

Додаткова

52. Боришевський М. Дорога до себе: від основ суб'єктності до вершин духовності. – К: Академвидав ., 2010. -298с.
53. Крысько, В. Г. Психология и педагогика [Текст] : учеб. пособие / В. Г. Крысько. – СПб. : Питер, 2009. – 271 с.
54. Тимченко Н.М. Искусство делового общения. - Харьков: РИЛ "Оригинал", 1992.- 180с.
55. Шмидт Р. Искусство общения: Пер. с нем. - М.: СП "Интер-эксперт",1992.-79с.
56. Щекин Г.В. Визуальная психодиагностикка. - К.: МАУП, 1996.
57. Щекин Г.В. Практическая психология менеджмента. Как делать карьеру. Как строить организацию: Научно-практическое пособие. - К.: МАУП, 1994.-399 с.
58. Щербатых, Ю. В. Психология предпринимательства и бизнеса [Текст] : учеб. пособие / Ю. В. Щербатых. – СПб. : Питер, 2009. – 304 с